

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

© 2014 ТИМОШЕНКО О. В.

УДК 338.24

Тимошенко О. В. Основні напрями зміцнення фінансової безпеки України

Метою статті є аналіз сучасних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки як основної складової економічної безпеки. У статті запропоновано авторську методику оцінки рівня фінансової безпеки в розрізі основних її складових, а саме: банківської, бюджетної, податкової, боргової, грошово-кредитної та валютної, які розглядаються як найбільш репрезентативні і важливі. На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що більшість показників перевищують гранично допустимі значення безпечного рівня фінансової безпеки. Критичними є збільшення частки іноземного капіталу в статутному капіталі банківських установ, значення індикаторів зовнішнього боргу на одну особу перевищує норматив більш ніж у 4 рази, загальна сума державного боргу є вкрай небезпечною для економіки України. Автором розроблено заходи щодо зміцнення складових фінансової безпеки в перспективі з урахуванням воєнно-політичної ситуації розвитку України, що дозволить підвищити конкурентоспроможність економіки, забезпечить її сталий соціально-економічний розвиток і підвищить якість життя населення.

Ключові слова: фінансова безпека, оціночні індикатори, банківська безпека, бюджетна безпека, боргова безпека, податкова безпека, валютна безпека, грошово-кредитна безпека

Рис.: 1. **Табл.:** 5. **Бібл.:** 14.

Тимошенко Олена Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, декан, факультет економіки та інформаційних технологій, Київський національний університет культури і мистецтв (вул. Щорса, 36, Київ, 01601, Україна)

Email: etymoshenko@i.ua

УДК 338.24

UDC 338.24

Тимошенко Е. В. Основные направления укрепления финансовой безопасности Украины

Tymoshenko O. V. Main Directions of Strengthening the Financial Security of Ukraine

Целью статьи является анализ современных подходов к оценке уровня экономической безопасности как основной составляющей экономической безопасности. В статье предложена авторская методика оценки уровня финансовой безопасности в разрезе основных ее составляющих, а именно: банковской, бюджетной, налоговой, долговой, денежно-кредитной и валютной, которые рассматриваются как наиболее репрезентативные и важные. На основе проведенного анализа сделан вывод, что большинство показателей превышают предельно допустимые значения безопасного уровня финансовой безопасности. Критическим является увеличение доли иностранного капитала в уставном капитале банковских учреждений, значения индикаторов внешнего долга на душу населения превышают норматив более чем в 4 раза, общая сумма государственного долга является крайне опасной для экономики Украины. Автором разработаны мероприятия по укреплению составляющих финансовой безопасности в перспективе с учетом воєнно-політичної ситуації розвитку України, что позволит повысить конкурентоспособность экономики, обеспечит ее устойчивое социально-экономическое развитие и повысит качество жизни населения.

The aim of the article is to analyze the current approaches to assessing the level of economic security as a fundamental component of economic security. The article offers the author's technique evaluation level of financial security in the context of its main components, namely, banking, budget, tax, debt, monetary and foreign exchange, which are considered as the most representative and important. Based on the analysis it was concluded that most of the indicators exceed the limit values safe level of financial security. It is critical to increase the share of foreign capital in the authorized capital of banking institutions, the values of the indicators of external debt per capita exceeds the norm by more than four times the total amount of government debt is extremely dangerous for the economy of Ukraine. The author has developed measures to strengthen security in the components of the financial perspective, including the military-political situation of Ukraine's development, which will increase the competitiveness of the economy; it will provide a sustainable socio-economic development and improve the quality of life of the population.

Key words: financial security, assessment indicators, bank security, fiscal security, debt security, security tax, monetary security, monetary security

Pic.: 1. **Tabl.:** 5. **Bibl.:** 14.

Tymoshenko Olena V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Dean, Faculty of Economics and Information Technology, Kyiv National University of Culture and Arts (vul. Shchorsa, 36, Kyiv, 01601, Ukraine)

Email: etymoshenko@i.ua

Ключевые слова: финансовая безопасность, оценочные индикаторы, банковская безопасность, бюджетная безопасность, долговая безопасность, налоговая безопасность, валютная безопасность, денежно-кредитная безопасность

Рис.: 1. **Табл.:** 5. **Библ.:** 14.

Тимошенко Елена Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, декан, факультет экономики и информационных технологий, Киевский национальный университет культуры и искусств (ул. Щорса, 36, Киев, 01601, Украина)

Email: etymoshenko@i.ua

Актуальність теми досліджень. Хронічна криза, яка розгортається в нашому суспільстві вже не один рік, стала причиною серйозних змін не лише в економічній сфері, але й в інших сферах суспільного життя. Якщо дея-

кі показники, які характеризують соціально-економічний розвиток України за 2009 – 2013 рр. демонстрували стали позитивні тенденції і знаходилися в межах гранично допустимих значень фінансової безпеки, то статистичні дані

за I півріччя 2014 року демонструють зворотні тенденції. Зокрема, інвестиційна привабливість економіки України зменшилася з 3,6 до 1,7 бали, заборгованість на одну особу, з урахуванням останніх траншів Міжнародного валютного фонду, зросла до 1020 доларів США [4], а випереджаючі темпи зростання видатків на утримання армії та оборони супроводжують значну девальвацію гривні та зниження якості життя населення.

Особливо актуальність дослідження даного питання обумовлюється складною військово-політичною ситуацією розвитку нашої країни, адже фінансова безпека є невід'ємним атрибутом суверенності держави, а побудова її ефективної системи забезпечує сталий соціально-економічний розвиток.

Система фінансової безпеки України має будуватися з урахуванням науково обґрунтованого та практичного досвіду країн з розвинутою ринковою економікою, які демонструють випереджаючі темпи економічного та соціального зростання. Але, на жаль, Україна має певні специфічні особливості розвитку, які притаманні країнам з так званою транзитивною економікою, тому покладатися на автоматичне вирішення проблем фінансової безпеки на основі світового досвіду не можливо. Все це вимагає додаткових розробок у контексті зміцнення основних складових фінансової безпеки України.

Також не викликає сумнівів, що система антикризового управління високорозвинених країн світу включає механізми вирішення економіко-екологічних та соціальних проблем саме за рахунок країн, які є менш розвиненими та залежними від них [10]. Якщо в 2010 – 2012 рр. співробітництво з країнами СНД, у тому числі із Російською Федерацією, розглядалося як один із стратегічних напрямів розвитку, де Україна могла реалізувати свої економічні інтереси через використання переваг вільної торгівлі, то в умовах сьогодення дане співробітництво можна охарактеризувати як міждержавну кризу.

А. І. Сухоруков дане явище характеризує як трансфер кризи – тобто свідомі дії однієї країни щодо іншої (як правило, менш розвинутої), що загрожують останній раптовими глибокими кризами різних видів: спадом конкурентоспроможності національної економіки; погіршенням інвестиційної клімату; деградацією соціальної та екологічної ситуації [10]. Отже, у вищезазначених умовах розвитку економіки України проблеми фінансової безпеки та розробка напрямів щодо зміцнення основних її складових набувають домінуючого значення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема фінансової безпеки зацікавила вчених-економістів на початку 90-х років ХХ століття, а фундаментальні праці та наукові розробки по даній темі продовжують збагачувати фінансову науку і до сьогодні. Дослідженню проблем фінансової безпеки присвячено праці М. М. Єрмошенка, В. П. Загарій, О. Ю. Коваленко, Н. В. Наконечного, А. В. Нечипорука, А. І. Сухорукова, С. І. Ткаленко, Є. М. Федорова [2; 3; 6; 7; 12; 13].

Вітчизняний науковець А. В. Нечипорук наголошує, що подальше зміцнення фінансової безпеки повинно базуватися насамперед на врахуванні похідної ролі фінансів у забезпеченні функціонування економіки. Навіть окремі

спроби йти всупереч цим принциповим положенням призводили і призводитимуть до деструктивних наслідків, руйнуватимуть прагнення забезпечити захищеність економіки від внутрішніх і зовнішніх загроз [6].

Отже, на думку А. В. Нечипорука, фінансова безпека держави – це важлива складова економічної безпеки, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери [6].

Ще один вчений-економіст М. М. Єрмошенко стверджує, що безпечним слід вважати такий стан фінансово-кредитної сфери, який має характеризуватися збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної системи та економічне зростання [2].

У свою чергу, А. І. Сухоруков визначає фінансову безпеку держави як «захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, або такий стан бюджетної, податкової та грошово-кредитної систем, що гарантує спроможність держави раціонально використовувати фінансові ресурси...» [10].

Критичний огляд теоретико-методологічних досліджень стосовно поняття «фінансова безпека» дозволяє стверджувати, що серед учених не існує одностайної позиції щодо визначення сутності цієї категорії, не повною мірою досліджено складові та показники, що характеризують її рівень, не сформована система заходів щодо зміцнення фінансової безпеки України.

Метою дослідження є аналіз сучасних підходів до оцінювання рівня фінансової безпеки як основної складової економічної безпеки, обґрунтування основних показників та їх порогових значень у розрізі основних індикаторів фінансової безпеки, розробка заходів щодо зміцнення складових фінансової безпеки в перспективі.

Виклад основного матеріалу. Економічна стабільність та незалежність функціонування всіх складових фінансової системи в умовах сьогодення є пріоритетними завданнями Уряду нашої країни у контексті майбутнього економічного зростання. Фінансова безпека визначається ефективністю функціонування фінансової системи в цілому, стійкістю та міцністю розвитку кожної її складової.

Узагальнюючи погляди вчених-економістів, під фінансовою безпекою, на наш погляд, слід розуміти такий стан захищеності інтересів держави, який забезпечує ефективне функціонування бюджетно-податкової, грошово-кредитної, валютної, банківської системи та гарантує оптимальне співвідношення внутрішнього та зовнішнього боргу України, стабільність національної грошової одиниці, економічне зростання та своєчасне виконання державою своїх фінансових зобов'язань.

Фінансова безпека характеризується достатньо великою кількістю загальних та оцінних індикаторів. Нами для дослідження обрано та проаналізовано найбільш важливі, які розглядаються нами як репрезентативні, тобто такі, які найбільш суттєво впливають на фінансову політику і відображають стан фінансової системи в цілому. Отже, у статті використано авторську методику щодо оцінки рівня фінансової безпеки в розрізі основних її складових.

Пріоритетом зміцнення фінансової безпеки держави є забезпечення успішного розвитку банківської системи та

підтримання банківської безпеки в допустимо прийнятних межах.

Згідно з офіційною статистикою Національного банку України, станом на 01.05.2014 року в Україні працює 180 банківських установ, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківської діяльності, з них 51 банк створений за участі іноземного капіталу, у тому числі 19 з них мають 100 % іноземний капітал [7]. Загальні та оцінні показники, які характеризують рівень банківської безпеки України за 2009 – 2013 рр., згруповано у табл. 1.

За 2013 рік балансовий капітал банківських установ в Україні збільшився на 26,0 млрд грн до 204,9 млрд грн [9]. Показник адекватності регуляторного капіталу (H2), тобто частка капіталу в пасивах банківської системи становить 18,3 %, при рекомендованому значенні не менше 10 %. Зна-

чення цих показників свідчать про достатню капіталізацію банківської системи України.

Обсяг простроченої заборгованості протягом досліджуваного періоду демонструє хвилеподібну динаміку. Так, на кінець 2013 року зазначений показник становив 7,7 %, що на 1,2 відсоткових пункти менше у порівнянні із його рівнем у 2012 році. Зниження рівня проблемної заборгованості є позитивним явищем розвитку банківської системи України і відбулося як за рахунок зростання кредитного портфеля по системі в цілому, так і за рахунок зменшення заборгованості фізичних та юридичних осіб – клієнтів банків. Відповідно до альтернативної методики розрахунку МВФ, співвідношення недіючих кредитів до сукупного обсягу кредитів банківської системи на кінець 2013 року становило – 12,9 %, на кінець 2012 року – 16,5 %, на кінець 2007 року – 48,1 % (рис. 1) [1].

Таблиця 1

Загальні показники банківської безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Достатність (адекватність) регуляторного капіталу (H2), %	18,08	20,83	18,90	18,06	18,26	Не менше 10-15
Частка іноземних банків у загальній кількості банківських установ, %	28,8	28,0	31,3	30,1	30,1	Не більше 30
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	35,8	40,6	41,9	39,5	34,0	30-40%
Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальному обсязі кредитів, %	9,4	11,2	9,6	8,9	7,7	Не більше 5
Рентабельність активів, %	-4,38	-1,45	-0,76	0,45	0,12	Тенденція до зростання
Рентабельність капіталу, %	-32,52	-10,19	-5,27	3,03	0,81	Тенденція до зростання

Джерело: Складено автором за статистичними даними Національного банку України за період 2009 – 2013 рр. [7]

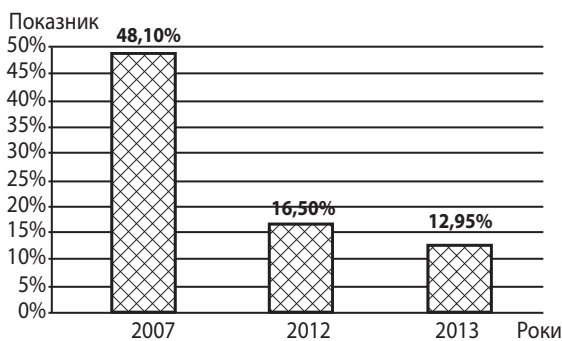

Рис. 1. Співвідношення недіючих кредитів до сукупного обсягу кредитів банківської системи, %

Джерело: Побудовано автором за альтернативним методом даних МВФ [12]

У 2013 – 2014 рр. триває процес укрупнення банківського сектора, який можна охарактеризувати виходом

з України банківських установ з іноземним західним капіталом на користь підвищення капіталізації українських банків. Так, станом на 1 січня 2014 року частка іноземного капіталу у статутному капіталі банківських установ складає 34 %, що на 5,5 менше, ніж на початок досліджуваного періоду. Отже, в 2013 році збільшення капіталізації вітчизняної банківської системи здійснювалось переважно за рахунок українських інвесторів, проте частка іноземного капіталу у структурі статутного капіталу комерційних банків залишається достатньо високою [1].

Отже, виходячи з вищевказаного, можна зробити висновки:

- незважаючи на те, що 2010 – 2013 роки характеризуються відновленням довіри населення до банківських установ та збільшенням ресурсної бази вітчизняних банків, необхідно в подальшому активізувати роботу в напрямі зміцнення власної капітальної бази та роботу щодо залучення коштів фізичних осіб на довгостроковій основі, розробити заходи по запобіганню її відтоку в подальшому;

- зменшення присутності іноземного капіталу в банківській системі України з одночасним зростанням рівня капіталізації банківських установ є позитивною динамікою розвитку банківської системи. При цьому необхідно ввести територіальне обмеження на відкриття філій, виходячи із насиченості регіонів банківськими установами та реальної потреби у цих послугах. Вищезазначена політика повинна бути виваженою, оскільки присутність банків з іноземним капіталом у банків-

ській системі України, сприяє залученню іноземних інвестицій, а також соціально-економічному зростанню України.

Не менш важливою складовою фінансової безпеки держави є бюджетна складова. У процесі прийняття й виконання державного бюджету пріоритетне значення має збалансованість його доходів та витрат, що породжує, у свою чергу, таке економічне явище, як дефіцит бюджету. Як видно із представлених даних, дефіцит бюджету України не є досить великим та критичним, однак він присутній (табл. 2).

Таблиця 2

Загальні показники бюджетної безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Відношення дефіциту державного бюджету до ВВП, %	3,9	6,7	1,7	3,6	4,4	Не більше 3-4
Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	30,04	29,17	31,11	31,58	30,63	Не більше 30
Асигнування на науку, % до ВВП	0,9	0,7	0,52	0,41	0,32	Не менше 1,7
Видатки на утримання оборони та армії, % ВВП	1,02	1,05	1,03	1,03	1,03	Не менше 2
Обсяг трансфертів з державного бюджету, % до ВВП	8,35	7,23	6,84	8,88	10,03	Не більше 15

Джерело: Складено автором за статистичними даними Міністерства фінансів України за період 2009 – 2013 рр. [12]

Скорочення дефіциту за рахунок зменшення видатків недоцільне, оскільки може зумовити зниження життєвого рівня найбільш вразливих верств населення. Тому важливим в цьому напрямку є:

- проведення оптимальної податкової політики в контексті зростання загального обсягу бюджетних доходів, необхідних державі для виконання покладених на неї функцій, передбачених Конституцією;
- рівномірне поєднання внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування бюджетного дефіциту;
- удосконалення інструментів залучення до інвестиційної сфери особистих заощаджень приватного сектора та доходів населення країни.

Такі показники, як: асигнування на науку та видатки на утримання армії та оборони мають подвійне трактування щодо віднесення їх до визначеної категорії економічної безпеки. Так, їх можна розглядати в контексті забезпечення як бюджетно-фінансової безпеки, так і соціальної складової економічної безпеки. В умовах воєнно-політичної ситуації розвитку нашої країни підвищується вагомість оцінки показників у контексті національної безпеки та озброєності країни, а саме оцінка індикаторів, які характеризують видатки держави на утримання армії.

Відповідно до Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» порогове значення видатків на наукову діяльність у ВВП країни повинна бути не менше 1,7 % [8]. Загальна тенденція по Україні свідчить про зменшення відрахувань на науку у відсотках до ВВП, що в останні роки не перевищує 0,4 %, породжуючи такі не-

гативні явища, як «відтік мізків» за кордон та посилення реальних загроз фінансовій безпеці України.

Фінансова безпека країни забезпечується за умови стійкості її економіки до внутрішніх та зовнішніх впливів, за умови ефективного використання запозичень та оптимального їх співвідношення, що не загрожує суверенітету держави та її фінансовій системі, тобто знаходження в межах граничних значень індикаторів боргової безпеки.

У міжнародній практиці головним критерієм оцінки боргової безпеки є співвідношення державного боргу та фінансових ресурсів, тобто розміру ВВП (табл. 3).

Аналіз даних, представлених у табл. 3, свідчить про те, що за усіма індикаторами стану боргової безпеки у період 2009 – 2013 рр., окрім рівня заборгованості на 1 особу, Україна перебуває нижче гранично допустимих меж. Враховуючи зворотні тенденції зміни щодо зростаючих показників боргу та зменшення кількості населення, заборгованість на одну особу зростає. Значення індикатора зовнішнього боргу на одну особу перевищує нормативне більше, ніж у 4 рази. Такі тенденції свідчать про те, що боргова політика в Україні є невваженою та незбалансованою, що спричиняє надмірне навантаження боргових зобов'язань на бюджет.

У 2013 році загальна сума державного та гарантованого державою боргу становила 584,4 млрд грн, або 32 % ВВП, такі показники є вкрай небезпечними для економіки країни. Адже у спільній роботі МВФ і Світового банку зазначається, що країни із слабкими інститутами характеризуються підвищеними ризиками боргової кризи і перебувають на стадії суверенних дефолтів при досягненні держав-

Таблиця 3

Загальні показники боргової безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Відношення загального обсягу державного боргу до ВВП, %	34,81	39,93	36,34	36,81	32	Не більше 55
Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП, %	23,3	25,56	22,74	22,06	78,3	Не більше 25–30
Відношення обсягу офіційних міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу, %	26,07	33,44	27,1	19,44	15,12	Більше 100
Рівень зовнішньої заборгованості на 1 особу, дол. США	579,7	759,2	821,8	850,2	1020	Не більше 200

Джерело: Складено автором за статистичними даними Міністерства фінансів України за період 2009 – 2013 рр. [12].

ним боргом рівня 30 % ВВП і 100 % доходів бюджету, що є характерним для України [12].

Валовий зовнішній борг України станом на 1 січня 2014 року становив 142,5 млрд дол. США, збільшившись порівняно з початком року на 7,4 млрд дол. США. Відносно ВВП обсяг боргу збільшився за 2013 рік з 76,6 % до 78,3 % [4].

В умовах випереджаючих темпів зростання валового зовнішнього боргу необхідно розробити обґрунтовані концепції щодо доцільності його залучення. Концепція управління державним боргом повинна враховувати витрати на його утримання, можливість компенсації негативного сальдо торговельного балансу за рахунок отриманих коштів, а також залучення позикових коштів лише з метою стимулювання економічного розвитку країни. Україна в сучасних умовах розвитку економічних процесів не в змозі собі дозволити обслуговування великого боргу внаслідок низького запасу ліквідності та зниження міжнародних резервів НБУ.

Важливими показниками з позиції оцінки впливу системи оподаткування на фінансову безпеку є коефіцієнти податкового навантаження. У табл. 4 згруповані отримані на основі власних розрахунків дані щодо індикаторів податкової безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Як бачимо з даних табл. 4, впродовж аналізованого періоду показник податкової справедливості значно перевищує гранично допустимі межі. Значення показника

в розмірі 1,21 свідчить про те, що надходження від оподаткування універсальних та специфічних акцизів перевищують надходження від прямого оподаткування на 21 %. З погляду платоспроможності платників податків, пряме оподаткування є більш соціально справедливим, оскільки об'єктом оподаткування виступає дохід, прибуток або майно платника податку. Враховуючи виявлені тенденції можна стверджувати, що принцип соціальної справедливості в контексті зміцнення податкової безпеки практично не виконується, послаблюється його роль в умовах діючої малопрогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб.

Загальне податкове навантаження за досліджуваний період 2009 – 2013 рр., розраховане за офіційними даними Міністерства фінансів України, в повній мірі не відповідає дійсності, оскільки не враховує обсяги тіньової економіки України. В цілому можна стверджувати, що у структурі податкового коефіцієнта переважає податкове навантаження єдиного соціального внеску та податкове навантаження непрямих податків, зокрема ПДВ, що в цілому не сприяє економічному зростанню України та є характерним для країн з транзитивною економікою.

Валютна безпека – це ступінь забезпеченості держави валютними коштами, необхідними їй для підтримання позитивного сальдо платіжного балансу, накопичення необхідного обсягу валютних резервів та підтримання ста-

Таблиця 4

Загальні показники податкової безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Усього податковий коефіцієнт*, %	47,38	45,71	42,22	42,22	47,91	–
Усього податковий коефіцієнт, %	22,84	21,02	23,32	23,15	21,25	–
Усього прями податки, %	9,8	9,6	9,9	9,7	9,6	–
Усього непрямі податки, %	13,0	11,4	13,4	13,5	11,6	–
Податкова справедливість	1,32	1,18	1,35	1,39	1,21	менше 0,8

* з урахуванням внесків до державного соціального фонду

Джерело: Розраховано автором на основі даних Міністерства фінансів України за період 2009 – 2013 рр. [12].

більності національної грошової одиниці. Позитивними факторами прямого впливу на валютну безпеку є збереження стійкості офіційного курсу гривні до долара США та інтенсивне нарощування обсягів міжнародних резервів, розширення масштабів кредитування населення [10].

Цього можна досягти за наявності досконалого валютного законодавства, проведення ефективної валютної політики та проведення політики курсоутворення шляхом встановлення режиму «плаваючого» курсу тощо. Штучна

підтримка гривні коштувала українській економіці майже 15 млрд дол. США. Як результат, українські товари стали менш конкурентоспроможними на світовому ринку та знизилася валютні резерви НБУ, що є однією із причин погіршення рейтингу економіки України. Залучені Україною гарантовані кредити повинні буди спрямовані не на «штучну» підтримку курсу гривні шляхом продовження «продання» золотовалютних резервів, а на підтримку плавної планомірної девальвації гривні [3] (табл. 5).

Таблиця 5

Загальні показники валютної та грошово-кредитної безпеки України за 2009 – 2013 рр.

Показник	Роки					Оптимальне значення
	2009	2010	2011	2012	2013	
Обсяг іноземної валюти відносно гривневої маси (рівень доларизації), %	31,7	29,1	30,3	32,1	29	10
Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	36,75	40,31	46,03	37	34	50
Індекс зміни офіційного курсу гривні до долара США, сер. за пер., %	1,48	1,02	1,01	1	1	6
Рівень інфляції за рік, %	22,30	9,10	4,60	-0,20	0,5	7
Різниця середньозваженої ставки за кредитами та облікової ставки НБУ, %	8,05	6,85	6,55	8	10,5	10

Джерело: Розраховано автором на основі даних Національного банку України за період 2009 – 2013 рр. [7].

Напрямами зміцнення валютної та грошово-кредитної безпеки в умовах сьогодення повинні стати:

- зменшення питомої ваги готівкових коштів у загальному обсязі грошової маси, що, у свою чергу, сприятиме зменшенню обсягів тіньової економіки;
- подальше збалансування грошового і товарного ринків, тобто зниження рівня інфляційної динаміки.

Висновки. Отже, фінансова безпека держави є комплексним поняттям, яке включає в себе банківську, бюджетну, боргову, податкову, валютну та грошово-кредитну складові і характеризується достатньо великою кількістю показників. Фінансова безпека, у свою чергу, є складовою економічної безпеки і визначає ефективність функціонування бюджетно-податкової та грошово-кредитної політики України. Основними державними інститутами, які визначають основні напрями та забезпечують ефективне проведення фінансової політики, виступають Національний банк України та Міністерство фінансів України, тому реформування вищезазначених структур є пріоритетним завданням Уряду щодо зміцнення основних індикаторів фінансової безпеки.

Політика Національного банку України та Міністерства фінансів України повинна бути спрямована:

- на виважену грошово-кредитну політику в контексті зміцнення національної грошової одиниці, встановлення «плаваючого» валютного курсу, спрямування кредитних ресурсів МВФ не на «штучну» підтримку гривні, а на структурні інвестиційні зрушення та реформування економіки України в довгостроковій перспективі, суворий

контроль щодо доцільності використання залучених ресурсів як з боку представників МВФ, так Урядом України;

- враховуючі виявлені негативні тенденції розвитку України за I півріччя 2014 року, необхідно відновити довіру населення щодо розміщення тимчасово вільних коштів фізичних осіб на довгостроковій основі, зменшити ставки по залученню кредитних ресурсів, наближуючи їх до рівня високорозвинених європейських країн;
- усунення диспропорцій експортно-імпортних операцій та зменшення негативного сальдо торговельного балансу.

Проведені дослідження можуть стати перспективним напрямом подальших розробок щодо оцінювання інтегрального індексу фінансової та економічної безпеки в контексті зміцнення позицій України, підвищення її інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітичний огляд банківської системи України в 2013 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.credit-rating.ua/img/st_img/AS/...03.../Banking_system_2013.pdf
2. Ермошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М. М. Ермошенко ; Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К.: ВЦ КНТЕУ, 2001. – 310 с.
3. Загарій В. П. Оптимізація державного регулювання грошово-кредитної сфери в процесі забезпечення фінансової

безпеки України [Електронний ресурс] / В. П. Загарій / Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2014. – № 2. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2791>

4. Зовнішній борг України на кінець I кварталу 2014 року / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174

5. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29.10.2013 № 1277 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

6. Наконечна Н. В. Методологічні підходи щодо оцінювання рівня фінансової безпеки України / Н. В. Наконечна // Науковий вісник НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.14. – С. 281 – 287.

7. Нечипорук Л. В. Посилення загроз фінансовій безпеці держави в умовах фінансової глобалізації / Л. В. Нечипорук // Збірник наукових праць НУДПСУ. – 2012. – № 1. – С. 281 – 298.

8. Основні показники діяльності банків України / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article

9. Про Державний бюджет України на 2014 рік: Закон України від 16.01.2014 №719-VII / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

10. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 №1977-XII / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

11. Статистичний бюлетень / Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category

12. Сухоруков А. І. Національна економічна безпека : [навч. посіб.] / А. І. Сухоруков, С. З. Мошенський, О. М. Петрук; [за ред. д. е. н., проф., Заслуженого економіста України А. І. Сухорукова]. – Житомир : ПП «Рута», 2010. – 384 с.

13. Ткаленко С. І. Фінансова безпека держави в умовах посилення глобалізаційних процесів / С. І. Ткаленко // Міжнародна економічна політика. – 2013. – № 1 (18). – С. 101 – 122.

14. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minfin.gov.ua>

“Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy” [Basic indicators of banks in Ukraine]. Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article

Ofitsiyniy sait Ministerstva finansiv Ukrainy. <http://minfin.gov.ua>

“Statystychnyi biuleten” [Statistical Bulletin]. Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category

Sukhorukov, A. I., Moshenskyi, S. Z., and Petruk, O. M. Natsionalna ekonomichna bezpeka [National economic security]. Zhytomyr: Ruta, 2010.

Tkalenko, S. I. “Finsova bezpeka derzhavy v umovakh posylennia hlobalizatsiinykh protsesiv” [The financial security of the state in the increasingly globalization]. Mizhnarodna ekonomichna polityka, no. 1 (18) (2013): 101-122.

Yermoshenko, M. M. Finsova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia [Financial security state: the national interest, the real threat, strategy support]. Kyiv: VTs KNTEU, 2001.

Zaharii, V. P. “Optimizatsiia derzhavnogo rehulivannia hroshovo-kredytnoi sfery v protsesi zabezpechennia finansovoi bezpeky Ukrainy” [Optimization of state regulation of the monetary sector in the process of ensuring the financial security of Ukraine]. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2791>

“Zovnishnii borh Ukrainy na kinets I kvartalu 2014 roku” [The external debt of Ukraine at the end of the first quarter of 2014]. Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy. www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=71174

REFERENCES

“Analitichnyi ohliad bankivskoi systemy Ukrainy v 2013 rotsi” [Analytical review of the banking system of Ukraine in 2013]. www.credit-rating.ua/img/st_img/AS/...03.../Banking_system_2013.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2013). http://cct.com.ua/2013/29.10.2013_1277.htm

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1977-12>

Nakonechna, N. V. “Metodolohichni pidkhody shchodo otsiniuvannia rivnia finansovoi bezpeky Ukrainy” [Methodological approaches for assessing the level of financial security of Ukraine]. Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy, no. 23. 14 (2013): 281-287.

Nechyporuk, L. V. “Posylennia zahroz finansovii bezpetsi derzhavy v umovakh finansovoi hlobalizatsii” [Increased threats to the financial security of the state in terms of financial globalization]. Zbirnyk naukovykh prats NUDPSU, no. 1 (2012): 281-298.